

Діюча провідна наукова школа академіка Української Академії історичних наук, професора В. Й. Борисенка „Соціально-національні проблеми історії України другої половини XVII – початку XX ст.” –добровільна спільнота науковців, об’єднаних роботою над проблемами дослідження історії України другої половини XVII – початку XX ст.

Тематика наукової школи професора В. Й. Борисенка сформувалась на базі його багаторічних досліджень соціальних і національних процесів в Україні другої половини XVII – початку XX ст. Основу її визначили монографії “Соціально-економічний розвиток Лівобережної України другої половини XVII ст.” (К., 1980) та “Суспільно-політична діяльність учителів і учнівської молоді України в 1900 – першій половині 1907 рр.” (К., 2002). Вони та цілий ряд інших публікацій з соціально-національної проблематики відкрили нові напрямки в історичній науці, які розвивають і збагачують своїми дослідженнями учні наукової школи професора В. Й. Борисенка. Сам керівник школи продовжує активно розробляти її тематику, зокрема в публікаціях «Переяслав у козацьку добу // Переяслав у віках. – К., 2007. – С. 104 – 175; Соціально-економічний розвиток Переяслава у другій половині XVII ст. // Історія Переяслава. – Переяслав-Хмельницький, 2008 р.

Фундатор наукової школи – Володимир Йосипович Борисенко підготував цілу плеяду вчених для різних вузів України, у тому числі Кіровограда, Переяслава, Ніжина тощо. Вона є однією з провідних наукових шкіл з історії України, розробляє актуальні, науково значимі проблеми вітчизняної минувшини, які в попередні періоди були багато в чому фальсифіковані або замовчувані. Перша захищена дисертація вихованців школи професора В. Й. Борисенка – Поляруш С. І. «Становлення і діяльність органів державної опіки та громадської благодійності на Лівобережній Україні (1775 – 1918 рр.)». – Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 1996.

Загалом у науковій школі підготовлено 16 кандидатів історичних наук:

Майстренко О. А. Роль Херсонського земства в медичному обслуговуванні населення у 1865 -1917 рр. – Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2006.

Бульвінський А. Г. Українсько-російська війна 1658-1659 рр.: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 1998.

Кушинська Л. А. Еволюція звичаєвого права східних слов'ян VI-XI ст.: Дис...канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2000.

Левченко І. М. Роль народної ініціативи в розвитку початкової та середньої освіти на Лівобережній Україні в 1825-1860 рр.: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2002.

Непорожня Г. А. Суспільно-політична діяльність учителів і учнівської молоді України в 1900- 1907 рр.: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2002.

Опанасенко В. В. Роль чернігівського дворянства в суспільно-політичному та культурно-освітньому житті України 1785-1860 рр.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – Х., 2003.

Візер С. О. Роль православної та уніатської церков у національно-визвольному русі в Україні у 1596-1686 рр.: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2004.

Денисенко В. А. Часопис "Киевские епархиальные ведомости" в історії

національно-духовного життя України (1861-1918 рр.): Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2004.

Невінчана І. О. Освітня діяльність української інтелігенції в контексті загальноєвропейських процесів націотворення у 1921-1934 рр.: Дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2005.

Сегеда Р. А. Київ у державній системі Речі Посполитої 1569-1648 рр.: дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2006.

Гречка А. Б. Боротьба прогресивних сил Лівобережної України за українізацію освіти 1900 на початку 1917рр.: дис... канд. іст. наук: 07.00.01 – К., 2007.

Чорний О. В. "Підготовка спеціалістів для морського флоту в Україні в останній чверті XVIII – на початку XX ст.": дис... канд. іст. наук: 07.00.01 – К., 2008.

Філоретова Л. М. Опозиційний рух учителів і учнівської молоді України в другій половині 1907 – на початку 1917 рр. : дис... канд. іст. наук: 07.00.01 – К., 2008.

Тарасов А. В. Суспільно-політична позиція учнівської молоді Півдня України другої половини XIX ст.: Дис...канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2008.

Литвин І. В. Значення Михайлівського Золотоверхого монастиря в духовному та соціально-економічному житті України у 1620 – 1786 рр.: Дис...канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2009.

Рафальська Т.Л. «Великий терор» на Житомирщині (липень 1937 р. – листопад 1938 р.): Дис...канд. іст. наук: 07.00.01. – К., 2009.

Підготовлено 3 доктори історичних наук:

Кучменко Е. М. Взаємовпливи історико-культурних процесів Заходу і Сходу в XVIII – XX ст.: (на прикладах художньої культури): Дис... д-ра іст. наук: 17.00.01. – К., 1999.

Павко А. І. Становлення та діяльність політичних партій і організацій в Україні наприкінці XIX – на початку XX ст.: Автореф. дис. ...докт. іст. наук: 07.00.01. – Донецьк, 2001.

Щербак Н. О. Особливості національної політики російського уряду на Правобережній Україні наприкінці XVIII – початку XX ст.: Дис... д-ра іст. наук: 07.00.01. – К., 2006.

На завершальному етапі підготовки до захисту докторські дисертації трьох докторантів. Всього захищено – 19 докторських і кандидатських дисертацій

Загальна кількість публікацій випускників школи – 205. Серед них:

1. Щербак Н. О., Щербак М. Г. Національна політика царизму на Правобережній Україні (друга половина XIX- початок XX століття): Навч. посібник / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1997.

2. Павко А. І. Історія України (1900- лютий 1917 р.): Навч. посібник для студ. вузів. – К. : Іван Федоров, 1997.

3. Павко А. І. Політичні партії, організації в Україні: кінець XIX- початок XX століття: зародження, еволюція, діяльність, історична доля. Кінець XIX століття - лютий 1917 р. / Б.І. Андрусишин (відп. ред.). – К., 1999.

4. Кучменко Е. М. Народна нормотворчість як складова моральної культури України XIX століття. – К. : Знання, 1999.

5. Кучменко Е. М. Національно-культурне життя в Україні (1917-1920 рр.). – К.: Знання, 1999.

6. Борисенко В. Й., Непорожня Г. А. Суспільно-політична діяльність учителів і учнівської молоді України в 1900 першій половині 1907 рр. / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова. – К. : Видавництво НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2002.

7. Щербак Н. О. Національне питання в політиці царизму у Правобережній Україні (кінець XVIII- початок XX століття). – К. : ПЦ "Ризографіка", 2005.

8. Борисенко В. Й., Бульвінський А. Г., Візер С. О. Еволюція українсько-російських відносин у другій половині XVII ст. – К. : Старий світ, 2006.

Дисертації відкривали нові напрямки в наукових дослідженнях, робили значний внесок у розробку актуальних і важливих проблем.

Загальна кількість друкованих праць професора В. Й. Борисенка з часу заснування школи (1996 р.) – 106. З них: 3 монографії, 11 навчально-методичних посібників, 92 наукових та навчально-методичних статей. Серед них:

1. Борисенко В.Й. Курс української історії. – К., 1996.
2. Борисенко В.Й. Еволюція соціальної структури Гетьманщини. – К., 1997.
3. Борисенко В.Й., Непорожня Г.А. Суспільно-політична діяльність учителів і учнівської молоді України в 1900 – першій половині 1907 рр. – К., 2002.
4. Борисенко В.Й., Бульвінський А.Г., Візер С.О.Еволюція українсько-російських відносин у другій половині XVII ст.: Монографія. – К., 2006. – К., 2006.
5. Борисенко В.Й. Національно-визвольна революція 1648 р. // Богдан Хмельницький та його доба. – К., 1996.
6. Борисенко В.Й. Андрусівське перемир'я // Історичний календар на 1997 р. – К., 1996.
7. Борисенко В.Й. Типова програма кандидатського іспиту з спеціальності 07.00.01 – Історія України // К., 1996. (у співавт.).
8. Борисенко В.Й. Іноземні автори XV – першої половини XVII ст. про Україну // Матер. Всеукр. конф. "історіографічна спадщина історії України". – К., 1996.
9. Борисенко В.Й. Недільні школи України в 60-х роках XIX ст. – втілення в життя просвітянських ідей Кирило-Мефодіївського товариства // Матер. Всеукраїнської наук.-освіт. конфер. присвяч. 150-річчю Кирило-Мефодіївського товариства. – К., 1996.
10. Борисенко В.Й. Стан і проблеми дослідження історії України // Науково-методичні праці кафедри історії слов'янських народів. – 15 березня К., 1996.

11. Борисенко В.Й. З любов'ю до рідного краю // Хрещатик. – 1996.
12. Борисенко В.Й. Зародження української національної ідеї // Київська старовина. – 1996. – № 2 – 3.
13. Борисенко В.Й. Українське пам'яткознавство // Книжковий кур'єр. –1996. – № 3/5.
14. Борисенко В.Й. Новинка пам'яткознавства // Київська старовина. – 1996. – № 4 – 5.
18. Борисенко В.Й., Комаров В.О. Історія України. посібник для 7-го класу. – Кривий Ріг, 1997.
19. Борисенко В.Й. Спецрада "Методика викладання історії" // Пам'ять століть. – 1997. – № 3/1.
20. Борисенко В.Й. Передмова. Люта О. М.Ф. Федоровський (1838 – 1918). – Кривий Ріг, 1997.
21. Борисенко В.Й., Іванова Л.Г. Комплект навчально-методичних матеріалів з історії України для студентів історичного факультету (XVIII ст.). – К., 1998.
22. Борисенко В.Й. Початкові етапи національного державотворення // 350-річчя Української держави Богдана Хмельницького. Матер. міжнар. конф. – К., 1998.
23. Борисенко В.Й. Міждержавне зближення Запорозької січі з Кримським ханством у 20 – 30-х роках XVII ст. // Щотиж. "Історія України". – 1998. – № 11.
24. Борисенко В.Й. Роль українських козаків у Хотинській війні 1620 – 1621 рр. // Щотиж. "Історія України". – 1998. – № 9.
25. Борисенко В.Й., Іванова Л.Г. Комплект навчально-методичних матеріалів з історії України (XVII ст.) для студентів історичного факультету. – К., 1999.
26. Борисенко В.Й. Передмова // С.Л. Борисов Державотворчі тенденції в діяльності українського козацтва. – К., 1999.
27. Борисенко В.Й. Питання соборності в діяльності Богдана Хмельницького 1656 року // Українська соборність. – К., 1999.
28. Борисенко В.Й. Питання соборності в діяльності Б.Хмельницького // Українська соборність: Ідея. Досвід. Проблеми. – К.,1999.
29. Борисенко В.Й. Рецензія на книгу: П.Г. Радько. Національні традиції державотворення в українській історіографії та політичній літературі XIX – XX ст. //

Історична пам'ять. Наук. збірник Полтав. держ. ін-ту. – Вип. 1 – 2. – Полтава.1999. – С. 211 – 212.

30. Борисенко В.Й. Занепад Української держави за гетьманування І. Виговського // Пам'ять століть. – 1999. – № 5.

31. Борисенко В.Й. Боротьба Київського магістрату з місцевим духовенством у XVII ст. // Пам'ять століть. – 1999. – № 2. (у співавт.).

32. Борисенко В.Й. Переддень національної трагедії України XVII ст. // Історія України. – 1999. – №3.

33. Борисенко В.Й., Андрусишин Б.І. Історія України в літературно-художніх образах. – К., 2000.

34. Борисенко В.Й., Глизь І.І. Комплект навчально-методичних матеріалів з історії України з 1241 р. для студентів історичного факультету. – К., 2000.

35. Борисенко В.Й. Роль російського уряду в дестабілізації політичного життя України (квітень 1657 – лютий 1658 р.) // Українська козацька держава. – Вип. 7. – К., 2000.

36. Борисенко В.Й. Творці Середньодніпровської Русі // Пульсар. – 2000. – № 9. (у співавт.).

37. Борисенко В.Й. Професорсько-викладацький склад кафедри // Наукові записки НПУ ім. М.П.Драгоманова. – К., 2000. – Вип. XXXVI.

38. Борисенко В.Й. Створення та діяльність кафедри історії України // Наукові записки НПУ ім. М.П.Драгоманова. – К., 2000. – Вип. XXXVI.

39. Борисенко В.Й. Утворення Праукраїнської держави // Наукові записки НПУ ім. М.П.Драгоманова. – К., 2000. – Вип. XXXVI.

40. Борисенко В.Й. Участь купців Києва в організації комерційної освіти наприкінці XIX – на початку XX ст. // Наукові записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. – К., 2000. – Вип. XXXVI. – Ч. 2.

41. Борисенко В.Й., Делімарський Р.Є. Комплект навчально-методичних матеріалів з історії України XIX ст. для студентів історичного факультету. – К., 2001.

42. Борисенко В.Й. Відновлення української державності // Історичний календар 2001 р. – К., 2001.

43. Борисенко В.Й. Галицько-Волинська держава // Історичний календар 2001 р. – К., 2001.

44. Борисенко В.Й. Київська Русь в історії України // Історичний календар 2001 р. – К., 2001.
45. Борисенко В.Й. Праукраїнська держава // Історичний календар 2001 р. – К., 2001.
46. Борисенко В.Й. Українська гетьманська держава // Історичний календар 2001 р. – К., 2001.
47. Борисенко В.Й. Еволюція слов'янських пращурів українців до середини I тис. до н.е. // Наукові записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. Історичні науки – Вип. XXXVIII. – К., 2001.
48. Борисенко В.Й. Меценатська діяльність грецьких купців у Ніжині в XVII – XVIII ст. // Наукові записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. Педагогічні та історичні науки. – Вип. XXXVII. – К., 2001.
49. Борисенко В.Й. Пам'ятні місця боротьби України за незалежність у другій половині XVII ст. // Праці центру пам'ятко-знавства. – К., 2001.
50. Борисенко В.Й. Культурно-освітня діяльність масонів, декабристів і кирило-мефодіївців у першій половині XIX ст. // Слов'янська культура в європейській цивілізації. – К., 2001.
51. Борисенко В.Й. Наростання суперечностей між Україною і Московією // Україна у XX ст.: уроки, проблеми, перспективи. – К., 2001.
52. Борисенко В.Й. 350-річчя битви під Берестечком // Военно-исторический вестник. – К., 2001.
53. Борисенко В.Й. Київська Русь за перших варязьких князів // Наукові записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Вип. 45. – К., 2002.
54. Борисенко В.Й. Укладач // Наукові записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Вип. 45. – К., 2002.
55. Борисенко В.Й. Утворення Праукраїнської держави з центром у Києві // Наукові записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Вип. 45. – К., 2002.
56. Борисенко В.Й. Укладач // Наукові записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Вип. 46. – К., 2002.
57. Борисенко В.Й. Героїчна оборона Чигирин в 1677 – 1678 рр. // Наукові записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Вип. 47. – К., 2002.
58. Борисенко В.Й. Укладач // Наукові записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Вип. 47.

– К., 2002.

59. Борисенко В.Й. Михайло Драгоманов як історик // Перші міжнародні Драгоманівські читання. – Вип. 1. – К., 2003.

60. Борисенко В.Й. Культура промислового виробництва // Українська культура другої половини XVII – XVIII століть. – Т. 3. – К., 2003.

61. Борисенко В.Й. Культура сільськогосподарського виробництва // Українська культура другої половини XVII – XVIII століть. – Т. 3. – К., 2003.

62. Борисенко В.Й. Україна на шляху до Переяславської ради 1654 р. // Історичний журнал. – К., 2003. – № 6.

63. Борисенко В.Й. Переддень Переяславської ради 1654 р. // Знаки питання. Міжнародна наукова конференція 4 – 5 листопада 2004 р. – Ніжин, 2004.

64. Борисенко В.Й. Зародження Української козацької держави // Історичний календар. 2004. – К., 2004.

65. Борисенко В.Й. М. Драгоманов – видатний мислитель і громадський діяч // Науковий вісник. Історико-філософська серія. – Вип. 3. – Мелітополь, 2004.

66. Борисенко В.Й. Історик. Учитель. Сподвижник // Наукові записки з української історії Переяслав-Хмельницького педагогічного університету ім. Г.Сковороди. – Вип. 15. – Переяслав-Хмельницький, 2004.

67. Борисенко В.Й. Зовнішньополітичні орієнтири української дипломатії в 1652 – 1653 рр. // Україна дипломатична. – Вип. 4. – К., 2004.

68. Борисенко В.Й. Перша кафедра історії України у педагогічних вузах країни // Освіта. – 1 – 8 червня 2005.

69. Борисенко В.Й. Закономірності і парадокси української дипломатії (1654 – 1657) // Україна дипломатична. – Вип. 5. – К., 2005.

70. Борисенко В.Й. Богдан Хмельницький // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 6. Історичні науки. – К., НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2005. – Вип. 1.

71. Борисенко В.Й. Московія уявна в планах і діях Б. Хмельницького і Московія реальна // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 6. Історичні науки. – К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Вип. 2.

72. Борисенко В.Й. Створення та діяльність кафедри історії України // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 6. Історичні науки. – К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – Вип. 2.

73. Борисенко В.Й. Легендарний кошовий Запорозької Січі (Іван Сірко) // Історичний календар. – Вип. 11. – К., 2005. – С. 342 – 343.

74. Борисенко В.Й. Богдан Хмельницький // Історичний календар. – Вип. 11. – К., 2005. – С. 448 – 452.

75. Борисенко В.Й. Наростання суперечностей між Україною і Московією в 1655 р. // Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. Наукові записки з української історії. – Вип. 18. – Тернопіль 2006 р. – С. 377 – 385.

76. Борисенко В.Й. Україна на межі політичного розриву з Московською державою в 1656 – першій половині 1657 рр. // Проблеми державного будівництва в Україні. – Вип. 11. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Україна в євроінтеграційному процесі: проблеми і перспективи”, 25-26 лютого 2006 року. – К., 2006. – С. 12 – 18.

77. Борисенко В.Й. М. П. Драгоманов про „монархічний ідеал” в українському визвольному русі ХІХ ст. // Другі міжнародні Драгоманівські читання: Матеріали. 27 – 28 жовтня. – Вип. 1. – К., 2006. – С. 32 – 35.

78. Борисенко В.Й. Погляди М. П. Драгоманова на характер зв'язків України і Московщини // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 6. Історичні науки. – К., 2007. – 254 с. – Випуск 4.

79. Борисенко В.Й. Україна на шляху до Переяславської ради // Житомирщина: минуле, сьогодення, поступ у майбутнє: Наук. збірник. – Т.1. – Житомир, 2007. – 288 с.

80. Навчально-методичний комплекс фахової підготовки бакалаврів, спеціалістів та магістрів за спеціальностями 6.03.03.00, 7.03.03.00, 8.03.03.00 “Історія України” / Наук. ред. В.Й. Борисенко – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. – 240 с.

На базі кафедри історії України регулярно проводяться наукові конференції, в яких активну беруть участь представники наукової школи. Проведено 4 наукові конференції:

"150-річчя з дня народження М.П.Драгоманова" (К., 1991 р.).

"Наукова академія по відзначенню 100-річчя смерті М.П.Драгоманова" (К., 1995 р.).

"350-річчя Української держави Б.Хмельницького" (К., 1998 р.).

Доба гетьмана І.Мазепи в європейській історії: міфи і реалії. (К., 2008).

«Конотопська битва: міфи і реалії в східноєвропейській історії» (К. 2009)

Фундатор наукової школи В.Й. Борисенко є багаторічним відповідальним секретарем і укладачем «Наукового часопису НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 6. Історичні науки», який трансформувався у таку назву з «Наукових записок НПУ імені М.П.Драгоманова».

На базі кафедри історії України Інституту історичної освіти працює магістратура за спеціальністю 08.03.03.00 – Історія, в якій щорічно отримують ступінь магістра до 30 студентів. Також діє аспірантура, що готує кандидатів наук за спеціальністю 07.00.01 – історія України, та докторантура – за спеціальністю 07.00.01 – історія України. Щорічно по кафедрі захищається близько 3 кандидатів наук та 1 доктор наук.

Професор В.Й. Борисенко був ініціатором заснування спеціалізованої вченої ради при НПУ імені М.П. Драгоманова з методики навчання історії і тривалий час очолював її. Вченим секретарем ради працював випускник наукової школи кандидат історичних наук А.Г. Бульвінський. На сьогоднішній день В.Й. Борисенко є заступником голови спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій при НПУ імені М. П. Драгоманова та членом спеціалізованої вченої ради по захисту кандидатських дисертацій при Переяславському державному педагогічному університеті імені Г. Сковороди з історії України.

Тривалий час очолювана професором В.Й. Борисенком кафедра історії України, на базі якої діє наукова школа, за рішенням ВАК України була структурним підрозділом провідної установи щодо оцінки докторських і кандидатських дисертацій з історії України та історії культури України.

Науково-педагогічні результати роботи фундатора наукової школи та її членів дістали широке позитивне визнання наукової громадськості.

Високу оцінку науково-педагогічній діяльності керівника наукової школи професора В. Й. Борисенка дано в цілому ряді рецензій на його монографії, а також в окремих біографічних нарисах. Зокрема, в журналах “Наукові записки з української історії” Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету (2004. – Вип. 15), “Пам'ять століть” (2007. – №5.), “Науковий часопис” НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 6. Історичні науки. (2008. – Вип. 6.) та інші. Позитивні відгуки на публікації керівника і членів наукової школи дали такі вчені: професори О. П. Реєнт, О. А. Удод, О. І. Гуржій, Ю. І. Терещенко, В. М. Ричка, С. З. Заремба, Н. А. Шип, М. А. Журба, А. М. Катренко, В. Ф. Колесник та ін.

В.Й. Борисенко у 1998 р. обраний академіком Української Академії історичних наук.